

Методичні та правові засади визначення ринкової вартості банківських металів у судово-товарознавчих експертизах

Інна Шурдук

кандидат технічних наук, головний судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень, Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5287-1241>, e-mail: sinnes2007@gmail.com

Розглянуто методичні та правові засади визначення ринкової вартості банківських металів у судовій товарознавчій практиці. Увагу приділено оцінюванню об'єктів без фізичного доступу, що передбачає визначення вартості на основі матеріалів кримінального провадження.

Ключові слова: банківські метали; ринкова вартість; золоті злитки; судова експертиза; афіноване золото.

Methodical and Legal Principles for Determining the Market Value of Banking Metals in Forensic Commodity Expertise

Inna Shurduk

The methodological and legal foundations for determining the market value of precious metals in the forensic commodity expertise are being considered. Attention is paid to the valuation of objects without physical access, which involves determining the value based on materials from criminal proceedings.

Keywords: banking metals; market value; gold bars; forensic examination; refined gold.

У судовій товарознавчій практиці визначення ринкової вартості банківських металів передбачає комплексний підхід, який містить як теоретичні, так і практичні аспекти оцінювання. Особливість дослідження банківських металів полягає в тому, що об'єкти зазвичай не надаються на експертизу, що зумовлює застосування непрямих методів визначення вартості. У такому разі експерт користується матеріалами кримінального провадження, включно з копіями документів про придбання, банківськими квитанціями, сертифікатами автентичності тощо. Особливе значення має надан-

ня на дослідження сертифікатів автентичності та емісійного пакування, що підтверджує походження злитків. Методологія експертизи передбачає також аналіз даних щодо коливання цін на банківські метали, що здійснюється із залученням інформації з офіційних джерел, таких як Національний банк України (далі — НБУ), міжнародні біржі дорогоцінних металів та статистичні дані щодо попиту й пропозиції.

Ініціатором призначення судової товарознавчої експертизи було визначено такі об'єкти: три золотих злитки «UMICORE» вагою по 20 г 999.9 проби; один золотий злиток

«UMICORE» вагою 10 г 999.9 проби; чотири золотих злитки «Argor-Heraeus Switzerland» вагою по 20 г 999.9 проби; один золотий злиток «Argor-Heraeus Switzerland» вагою 10 г 999.9 проби; два золотих злитки «Argor-Heraeus Switzerland» вагою по 50 г 999.9 проби. Фактично об'єкти не було надано, що зумовило проведення дослідження з урахуванням інформації, зазначеної в наданих копіях матеріалів кримінального провадження. Відповідно до інформаційних джерел [1, 2], у разі відсутності об'єкта оцінювання користуються вихідними даними з матеріалів справи. Під час дослідження судовим експертом було враховано відомості, зазначені в протоколі допиту, банківських квитанціях тощо. Важливими вихідними даними стали свідчення потерпілого щодо умов придбання злитків, наявність сертифікатів автентичності та емісійного пакування, а також офіційні банківські квитанції на злитки вагою 50 г. Об'єкти дослідження під час товарознавчого дослідження ідентифіковані як банківський метал у вигляді афінованих злитків золота 999.9 проби брендів «UMICORE» та «Argor-Heraeus Switzerland», які, згідно з Митним тарифом України [3], класифікуються в розділі «Дорогоцінні метали» як золото немонетарне у вигляді брусків і пластин.

Зважаючи на мету, яка визначена відповідно до постанови про призначення товарознавчої експертизи, а саме визначення ринкової вартості, судовим експертом проаналізовано нормативно-правові акти, які регулюють ринок банківських мета-

лів. Згідно з п. 4 ст. 14 Закону України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» [4] передбачено, що порядок торгівлі банківськими металами встановлюється НБУ. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про валюту і валютні операції» [5] банківські метали належать до валютних цінностей, операції з якими є частиною валютних операцій. Положеннями ст. 47—48 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [6] визначено, що банки можуть здійснювати операції з банківськими металами тільки за наявності банківської ліцензії. Також під час проведення експертизи враховано положення Постанови НБУ № 1 від 02.01.2019 р. «Про затвердження Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України»: *«купівля іноземної валюти / банківських металів — це операція з купівлі іноземної валюти / банківських металів за гривні»; «сертифікат якості банківських металів у зливках і порошках <...> — офіційний штамп (клеймо, товарний знак) або письмовий документ визнаного виробника, українського виробника, що засвідчує пробу банківського металу та ідентифікує назву визнаного виробника або українського виробника», «торгівля банківськими металами з фізичною поставкою здійснюється виключно банками».* Згідно з Постановою НБУ № 36 від 24.03.2025 р. «Про

затвердження Змін до Положення про встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют та розрахунку довідкового значення курсу гривні до долара США й облікової ціни банківських металів»: *«Національний банк затверджує та оприлюднює на сторінці свого офіційного інтернет-представництва перелік банківських металів, облікову ціну яких розраховує Національний банк. <...> Числове значення облікової ціни банківських металів визначається відповідно до Переліку банківських металів»*. Відповідно, під час визначення ринкової вартості банківського металу у вигляді золотих злитків судовим експертам слід ураховувати таке: офіційний курс банківських металів щодня публікує НБУ; торгівля банківськими металами з фізичною поставкою (зливки) дозволена лише банкам з ліцензією; для фізичних і юридичних осіб купівля / продаж відбувається через банки та їхні каси, за курсами, які банк сам визначає на підставі ринкових орієнтирів з урахуванням курсів НБУ.

Для визначення ринкової вартості об'єктів дослідження судовим експертом здійснено аналіз нормативно-правових актів, що регулюють процес оцінювання майна щодо можливості застосування методичних підходів. У цьому разі застосовано порівняльний підхід як єдино можливий, оскільки він передбачає аналіз цін продажу та пропонування подібного майна з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінювання. Ринкова вартість визначалась на

підставі наявних цінових пропозицій щодо майна, подібного до об'єктів дослідження, з урахуванням проаналізованих нормативно-правових актів, що регламентують умови функціонування ринку банківських металів. Ринкова вартість майна в межах порівняльного підходу визначалась відповідно до цін, що були сформовані на ринку банківських металів на території України, на об'єкти порівняння, які за функціональним призначенням, технологією виробництва, товарними характеристиками максимально відповідають об'єктам дослідження, з урахуванням інформації, одержаної під час проведення порівняльного аналізу цінових пропозицій, отриманих з інформаційно-цінових джерел, наявних у відкритому доступі та приведених до середньоарифметичного значення. Слід зазначити, що згідно з пп. 1¹⁾ п. 12 Постанови НБУ № 18 від 24.02.2022 р. «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану», банки здійснюють операції з продажу клієнтам банківських металів із фізичною поставкою в межах залишку банківських металів у касі банку станом на 19.08.2022 р. Тому за результатами вивчення відкритої, загальнодоступної інформації щодо надання послуг банками України на момент проведення дослідження, з урахуванням необхідності здійснення ретроспективного оцінювання, з'ясовано, що торгівля банківськими металами в багатьох банківських установах призупинена або зазначена їх відсутність у касах. Судовим експертом визначено ціно-

ві пропозиції досліджуваних об'єктів станом на досліджувану дату, а також на дату, наявну у вільному доступі в інтернеті станом на дату проведення дослідження. Оскільки проміжок часу між датою, на яку наявна цінова інформація, та датою, на яку необхідно визначити ринкову вартість, є незначним, та враховуючи, що в цей період на ринку банків-

ських металів значних коливань на відбувалось (підтверджується розпорядженнями з офіційного сайту НБУ), тому для розрахунку приймаються цінові пропозиції на наявні дати.

Отже, поєднання методологічних основ та нормативної регламентації гарантує максимальну об'єктивність і практичну достовірність визначення ринкової вартості банківських металів.

Перелік джерел посилання

1. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: затв. постанов. КМУ від 10.09.2003 р. № 1440 (зі змін. та допов.). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF> (дата звернення: 17.09.2025).
2. Лозовий А. І., Донцова О. С., Бобрицький С. М., Стебіх О. І. Методика визначення вартості майна. Харків, 2004. 112 с. Реєстр. код 12.1.15.
3. Митний тариф України (групи 50—97): Додаток до Закону України «Про Митний тариф України» від 19.10.2022 р. № 2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697%D0%B1-20#Text> (дата звернення: 17.09.2025).
4. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України від 18.11.1997 р. № 637/97-ВР (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.09.2025).
5. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 17.09.2025).
6. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 17.09.2025).